

**Stortingslijst van het archief van Jos en Victor Lamarcq (1902-1903, 1910-1911,
1923, 1930, 1933, 1938-1939)**

(S/1991/093)

Guy Vanschoenbeek

Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis
1991

INLEIDING

Victor Lamacq

Aan het einde van de 19e eeuw startte de Gentse socialistische onderwijzer Aimé Bogaerts (1859-1915) met een voor die tijd origineel initiatief: de Gentse Volkskinderen. Het was de eerste vorm van socialistische kinderwerking in ons land en Bogaerts, die in zijn normaalschoolopleiding de ideeën van Pestalozzi en anderen had opgevangen, werkte een aangepaste pedagogiek uit voor ‘zijn’ volkskinderen. In plaats van de louter politiek-propagandistische werking van de Gentse Jonge Wachten of de strenge (quasi militaire) discipline die gold in de Turnkring Vooruit, stond het spelelement centraal in Bogaerts’ opvatting over kinder- en jeugdwerking. De Volkskinderen moesten spelenderwijs in contact worden gebracht met de socialistische idealen. De Gentse Volkskinderen organiseerden elk jaar een grote reis, bijvoorbeeld naar Zwitserland, Parijs of de Franse Jura.¹ Later kwam er ook een aparte afdeling bij voor adolescenten, de Gewezen Volkskinderen. De activiteiten, reizen en bijeenkomsten roepen onwillekeurig de sfeer op van de Wandervogel, de Duitse vrije jeugdbeweging, die we als een ecologische jeugdbeweging *avant la lettre* mogen beschouwen. Een massabeweging zijn de Volkskinderen (in Gent) nooit geworden, al werden wel in andere centra kernen van *Enfants du Peuple* opgericht. Met de dood van Bogaerts in 1916 ebde het elan ook weg en na de Eerste Wereldoorlog kwam de uit Oostenrijk en Duitsland overgewaaid Rode Valkenwerking de vlag overnemen. Bogaerts’ rechterhand in de uitbouw en begeleiding van de Gentse Volkskinderen was Victor Lamacq (1864-1929), een brievenbesteller die in 1885 lid was geworden van de socialistische vrijdenkersbond en Vooruit, dit ‘in den tijd dat de klerikale regering niet aarzelde het wapen van de broodroof toe te passen tegen de socialistisch voelende staatsagenten’, zoals bij zijn dood in 1929 (aan de vooravond van 1 mei) in Vooruit werd geschreven.

Jos Lamacq

Zoon van Victor Lamacq, werknemer van de RTT, was actief in het Nationaal Syndikaat² en ATB-De Natuurvrienden. Verder was hij was ook gewezen lid van de Volkskinderen.

Het archief

Via de kleindochter van Victor Lamacq ontving het toenmalige AMSAB een aantal interessante archivalia met betrekking tot de geschiedenis van de Volkskinderen. De heer en mevrouw Verwest-Lamacq³ uit Merelbeke hadden in september 1990 ter gelegenheid van onze opendeurdag het AMSAB bezocht, en hun bezoek had hen voldoende overtuigd dat die archivalia, waar ze bijzonder aan hechtten, bij ons in veilige handen zouden zijn. De kleine collectie omvat onder andere een uitgebreid en handgeschreven verslag van de reis van de Gentse Volkskinderen naar de Jura in 1902, waar ze onder meer het stadje Saint-Claude bezochten. Omwille van de archiefteknische aanpak, waarbij we bij de verwerking van archivalia steeds vertrekken van de notie archiefvormer⁴, maar ook als een bescheiden postuum eerbetoon aan deze ‘kleine’ militanten, vader en zoon, hebben we deze archiefstukken ondergebracht in een apart archief Victor en Jos Lamacq. Het archief bevat 5 nummers, opgeborgen in 1 archiefdoos. Het bestrijkt de periode 1902-1939 en is raadpleegbaar mits toestemming van de verantwoordelijke archivaris.

¹ Een algemene uiteenzetting over de Volkskinderen vind je in de licentiaatsverhandeling van Marleen Heyse: *Kulturele uitingen van socialisten te Gent: 1885 - 1905* (RUG, 1974), p. 193-198.

² Voluit Nationaal Syndikaat van IJzerenweg, Post, Telegraaf, Telefoon en Zeewezen of NSYPTTZ zoals een van de voorlopers van de huidige ACOD werd aangeduid voor de Tweede Wereldoorlog.

³ De heer Verwest is de zoon van de schilder Jules Verwest, medewerker van Van Biesbroeck, die verscheidene socialistische taferelen schilderde voor Vooruit en de Gense socialisten (zie AVANTI, *Een terugblik. Deel II*, Gent, 1935, p. 327).

⁴ Dat kan zowel een individu als een vereniging zijn. In dit geval is de archiefvormer eigenlijk Jos Lamacq, en kan je de archiefstukken van Victor als gedeponoerd archief beschouwen.

STORTINGSLIJST

- 1 Lidkaart en lidboekjes van de Bond der Vlaamsche Socialistische Jonge Wachten, Nationaal Syndicaat van het Personeel der YPTTZ, pensioenboek sm Vooruit, (van Jos Lamarcq).
1920, 1928 1 omslag
- 2 Verslagen en notities betreffende de reizen der Volkskinderen, herinneringen uit mijn kinderjaren (van Jos Lamarcq).
1902-1903, 1933 1 omslag
- 3 Knipsels betreffende werkzaamheden van Volkskinderen, gewezen Volkskinderen en vrijdenkersbond.
1911 1 omslag
- 4 Script van Aimé Bogaerts betreffende een toneelstuk over Sinterklaas.
Z.d. 1 stuk
- 5 Liedteksten betreffende diverse socialistische liederen.
1939 1 omslag
- La Pensée (19 mei 1929), Vooruit (2-3 mei 1929), De Noordstar (12 en 26 maart 1932).
[1929, 1932] 1 omslag
N.B. Overgedragen aan de bibliotheek.
- Drie foto's van een reis van de Volkskinderen naar Saint-Claude (Jura).
1902 1 omslag
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.
- Acht foto's betreffende voordrachten van Jos Lamarcq voor ATB-De Natuurvrienden en congressen Nationaal Syndicaat.
[1936, 1938] 1 omslag
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.
- Negen foto's van Victor Lamarcq en de Volkskinderen (o.a. portret van Aimé Bogaerts aan hem opgedragen).
1910 1 omslag
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.
- Twintig postkaarten betreffende diverse stakingen en gebeurtenissen voor de Eerste Wereldoorlog (met handschrift van Jos Lamarcq).
Z.d. 1 omslag
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.
- Vier foto's van een herinnering aan de staking der staatswerklieden.
6 mei 1923 1 omslag
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.

- Weefsel betreffende portret Anseele, naar C.W. Stone (geweven in Filsoietis).
1930 1 stuk
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.

- Twee affiches van een concert van de gewezen Volkskinderen (1908) en een voordracht
over Rosa Luxemburg voor ATB-De Natuurvrienden (1932). 2 stukken
[1908, 1932]
N.B. Overgedragen aan Beeld & Geluid.